

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére
Deák Ferencs-utca II. sz.
kéretnék.
Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú-u. 9 sz.) címére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — — —	2 kor. — áll.
Fél évre	— — — —	1 kor. — áll.
Számonként	— — — —	— kor. 20 áll.

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. December. 10. szám.

TARTALOM: A legújabb női divat. *K. L.* — Eszes állat-e a méh és hangya? *Francé Rezső.* — A ló diadala. *Ny. N. D.* — Néapolitano. (Vége köv.) — *Állatvédelem és állatvilág:* Borzasztó állatkinzás. — A vakondok mint divatickek. — Az állatok és képek. — Tagsági díjukat befizettek névsora. — Kérelem.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A legújabb női divat.

Korunk legszomorubb jelensége, mely a philosophokat, emberbarátokat és nevelőket is élénken foglalkoztatja, az a tény, hogy daczára minden vívmányoknak dacára találmányoknak és felfedezéseknek, melyek az emberi ész fejlődését hirdetik, az igazi emberies gondolkodás, a nemes lelki érzés vissza fejlődik és amazal mindegy ellentétbe helyezkedik. A nélkül, hogy bővebben kutatnánk okai után, csak a tagadhatatlan tényeket soroljuk föl.

Evvel összefüggésben van a napról-napra keményebbé váló bánásmód az állatok iránt. Még soha sem történtek olyan kegyetlenkedések, még soha nem bántak oly emberietlenül a hasznos háziállatokkal, lóval, ökörral, számmárral, kutyával, mint napjainkban. Olvassuk el az értesítéseket napról-napra az állatkinzásokról, melyek a rendőri és törvényszéki hírek között szerepelnek; olvassuk el az állatvédelmi lapok szomorú híreit és igazán borzalom foghat el.

Csudálkozhatunk-e, hogy ilyen módon a madarak védelme sem fejlődik.

Ha a madarak tömeges pusztításáról hallunk, önkénytelenül Olaszország ötlik eszünkbe, hol a madár fogást szabadon üzik, pedig azok az országok hol a madarakat törvény védi, Ausztria (Dél-Tiról Dalmácia) stb. sem viselkednek semmivel sem könyörületesebben a madarak iránt.

Talán Angliában? A londoni madár és toll vásár a legundorítóbb a mi ez irányban történik. Olvassuk a következő a „VtI.“ angol ujságban található jegyzetet:

„*Madár toll árusítás.* Az állatbarátok minden könyörgeése, melyekkel a védtelen madarak iránt akar szánalmat kelteni, e szegény áldozatok iránt, melyek évente százezrivel esnek a divat áldozatává, ugy látszik hasztalan. Ezt mutatja a londoni őszi vásár melyben a madártoll vásár a „Mincig Lane“-ben óriási szerepet játszik. Csak akkor alkothatunk magunknak fogalmat e kereskedelem nagyságáról, ha a tollakat kis ládáknak válogatva a hosszú asztalokon kiterítve látjuk a világ minden részéből. Ausztráliából, Dél-Amerikából jönnek leginkább. Ezek a legszebbek és ritkébbak. Nyolcz féle fajtájú paradicsommadarat, a kolibrik ezreit találhatjuk, Kakuk madarak, papagályok, baglyok, sólymok bőven voltak. E vásár nagyságáról megközelítőleg fogalmat alkothatunk, ha meghalljuk, hogy napi hat órai vásáridő mellett is egy hétig eltart a kiárusítás. Vajjon nem volnának az asszonyok rábirhatók hogy erről a madarak üldözéséről lemondjanak“.

Mit szól ezekhez a londoni állat-védő egyesület?

És Franciaország? Hihető-e, hogy a sok kongresszusozás, a sok egyesület, a sok állatvédő lap, mely mindenképen a madarak pusztításának igyekszik gátat vetni, küzd a divat ellen, mely a kalapokat madarakkal és tollakkal díszíti, mindez nem ér semmi célt, sőt mintha dacból az örületességig űznék az embertelen barbárságot. A ki azt hiszi, hogy ez tulzás, vegye kezébe a legujabb párisi divat tudósításokat. Egy teljesen részrehajlatlan lap a „N. Fr. Presse“ következő hírt közli:

A párisi divatárusnók nyilatkozata. Párisból egy

hölgy a következőket írja: Az idej divat a legkegyetlenebb, mert e divat a madarak pusztulását jelenti. Egész csapat kolibri, paradicsommadár, kócsag stb. az áldozat. Alig látni kalapot, melyről madárdísz hiányoznék; a kolibrítól a struccig minden madárfajnak fel kellett magát áldozni. Kolibri girlandok veszik körül a fehér lapos nemezkalapokat, melyek hátul felhajtva helyet engednek még egy toll csokornak. Fehér kolibri fejek helyettesítik a kokárdákat, a paradicsommadár büszkén lógatja le a legujabb kalapformákról farkát. Kócsagtollak emelkednek a három szögletű kalapokról, föl és le kunkorodó strucc tollak díszítik a kalapok hátsó részét, míg elől száruk fémcsőben, rendszeren aranyból, végződik.

Nem rosszabb ez, mint a mit a legvadabb képzelet eszel ki?

De szégyen ez az egész asszonyvilágra! Hogy egy egészségtelen, valósággal erkölcstelen hiuságnak, pipe-réskedésnek áldozzanak feláldozzák minden nemesebb érzésüket, minden szánalmukat, ha ez még egyáltalán található náluk. Ugy látszik rég lemondtak már arról a hölgyek, hogy őket a gyengédebb, érzelmesebb nemek nevezzék. Nem egyebek már, mint lelkiszegény, szívtelen divatbabok, kiket végre erélyesen meg kellene rendszabályzni kalapadókkal, rendőri tilalmakkal.

Igazán kétségbe kellene esni és minden reményt el veszteni, hogy ez még meg fog javulni, de van még a női nemnek minden esetre elenyészően kis része, ki másképp gondolkodik, mint a mit a mai hóbortos divat ír elő. Az állatvédő egyesületek dolga volna kizárólag női társaságokat alakítani és azokat erejükhez mértén támogatni. A tagjainak kötelezni kellene magát, csak strucc tollat vagy utánczott toll dísz, de még inkább semmi madárdísz sem viselni és a madár védelmet pártolni. Csak úgy sikerülhet e mozgalom, ha nemesen gondolkozó nőket nyerhetünk meg ügyünknek, mert különben utolsó madarunk pusztulásával fog csak e hóbortos és kegyetlen divat véget érni.

K. L.

Eszes állat-e a méh és hangya?

A méh a szorgalom és a hangya a munkásság jelkepe. Ez legjobban mutatja, milyen általános a vélemény, hogy ezek az állatok „lelki tulajdonságokkal“ bírnak, melyeket rendszeren más rovarokról nem tételezünk fel. Szorgalom és munkásság morális tulajdonság, ilyen csak magas fejlődésű „szellemi élet“ kifolyása lehetne. Az állatpsychologia már régóta kutatja, vajjon feltételezhetünk-e hangyáknál és méheknél szellemi tulajdonságokat; az idevágó irodalom már valószínűségeket alkot, de a kérdés még mindig nincs eldöntve.

A tudósok zöme azonban mégis a közvéleményt vallja, mely szerint a méheknek és hangyáknak van esze, sőt akad olyan szakbuvár is, mint pl. *Romanez*, *Eimer* vagy *Büchner*, kik „számítási tehetséget,“ okos „meggondoltságot,“ „áldozatkészséget“ és „nagylelkűséget“ tételeznek fel róluk. És tényleg, ha meggondoljuk, milyen csodálatosak életszokásaik, milyen nagyterűen van szervezve náluk a munkabeosztás, nem tudunk megbarátkozni azzal, hogy mindez csak ingerek iránt való érzékenységgel (reflexek) és alacsonyrendű ösztönökkel magyarázható.

Egyike a legjobb hangyaismerőknek, *Wasmann E.* jezsuita páter, könnyen érthető okokból nem akar nekik „lelket“ tulajdonítani, mégis egyik újabb munkájában csodálatosnál csodálatosabb dolgokat tud róluk elmondani*. Így pld. — az ő nyelvén beszélve — meggyőződött a hangyák „beszédéről“. Még pedig következő alkalommal: A közönséges erdei hangya (*Formica rufa*) egy fészéknek közelébe hangyatojást tett. Ezek vagy másfél óra hosszat észrevétlenül maradtak, míg nem egy hangya véletlenül közelükbe ért. Azonnal visszafutott a fészékbe s már tíz másodperc után egy nagy csapat élén visszatért. „Folytonosan előlfutott és a csapok érintgetésével közölte a hírt és az utirányt társaival“ mondja *Wasmann*. Mihelyest a tojásokhoz értek, megragadták őket és a fészékbe vitték.

Igen sok adat van, mely a hangyák és méhek „emlékező tehetségéről“ szól. *Forel*, híres svájci tanár azt hiszi, hogy a méhek vissza tudnak emlékezni a röptükben látott tárgyakra és úgy találják vissza a kashoz. Megerősítette ezt a véleményyt

* *E. Wasmann*, Die psychischen Fähigkeiten der Ameisen. 1899. Stuttgart (Nägele) 89.

v. *Buttel-Reepel* kísérlete, mely bebizonyította, hogy kloroform által narkotizált méhek nem találnak vissza fészekükhöz.

A hangya- és méh-eszesség e nagyra való becsülése azonban egy idő óta nagyon megcsökkent s egyre több buvár akad, ki a hangyák látszólag intelligens cselekedeteit mégis csak egyszerű ingerlékenységgel és reflexekkel akarja magyarázni. Ilyen pld. legújabbán *Dickel*, a fent említett v. *Buttel* és *Bethe*, ki szel lemesen kigondolt és kritikus kísérletekkel sok tekintetben új világot derített fel az állati lélek még mindig oly homályos megismerésében, úgy hogy érdemes lesz szép tanulmányát* a természetbírálok nagyobb körének is bemutatni.

Bethe főcélja az volt, hogy kísérleti úton kikutassa, ismerik-e egymást ugyanazon fészek hangyái és miképen találnak haza sétáikról?

Az első kérdésre részben már volt felelet, mert sokszor ismételt tapasztalatból tudjuk, hogy más fészekből származó hangyák, akár egyfajtájúak, akár másfajtájúak, mindig rossz fogadtatásban részesülnek, ha véletlenül idegen fészekbe topannak. Még szerencse, ha csak kidobják őket, mert legtöbbször e szétmarczangolja őket a türelmetlen szomszéd. A hangyák tehát ismerik egymást, *Bethe* most azt találta, hogy ugyanazon fészekből származó hangya hasonló rossz bánásmódban részesül, ha idegen hangyák testnedvében megfűrösztette s ebből következett, hogy minden valószínűség szerint valami illanó anyag az, melynek szaglálása által különbözteti még a hangya a barátot az ellenségtől. Ezt *fészekanyag*nak nevezi *Bethe* s róla azt tartja, hogy minden fészek lakosainál különböző, mi támaszt nyér *Forst* tanár vizsgálatai által, melyek szerint ugyanazon fészek hangyái mind vérrokonok egymással. Hogy pedig minden állatnak van külön, specifikus szaga, azt vadászembernek nem igen kell még bebizonyítani. A hangya tehát megszagolja az idegen hangyát s nem azért él jó viszonyban ugyanazon fészekhez tartozó társaival, mert ismeri őket, hanem mert saját fészekszaga nem ingerli. Nehéz is volna összes társait ismerni, -- emberi intelligencia sem volna képes reá — mert mint *Yung* tanár legújabbán írja, a közönséges erdei hangyák fészkeit ezer meg ezer munkás

* *A. Bethe*. Dürfen wir den Ameisen und Bienen psychische Qualitäten zuschreiben? (Pfügel's Archiv f. Physiologie. 70 kötet 15—100 1. 2 tábla).

uagy távolságra is, bizonyítja az, hogy a városba hozott lepke-nőstény elég gyakran becsalja a környékből a himeket, ha az ablakba teszszük.

Ezen az alapon kísérletezett *Bethe* méhekkel is. De itt némileg csütörtököt mondott a fészekanyag elmélete. *A méh nem annyira a kast találja meg; mint inkább a helyet, melyen a kas állott, mikor kirepült belőle.*

Bebizonyult ez pedig a következőkkel.

Ha a kast 90 fokkal tengelye körül forgatta, a méhek már nem találták meg a bevezető nyílást, hanem tömegesen oda szállottak, hol ez azelőtt volt, nyugtalanul körbe röpdösve és keresgélve, annélkül, hogy bele tudtak volna találni. Ha pedig a kast helyéből elmozdította, akkor a levegőbe ott gyűltek össze, hol azelőtt a kas nyílása volt. Félméternyi elmozdításnál még néha megtalálták a kast és nyílását, két méternyi visszatolás azonban végleg megzavarta őket. Ott, hol azelőtt a kas állott, hatalmas méhfelhő zümmögött, úgy írja *Bethe*. „Százával tolongtak épen azon a helyen, mely azelőtt a kasnyílásnak telelt meg. Minden érkező méh egyenesen oda repül; odaérve meghökken, elkezd zümmögni és izgatottan fel és alá repül nagy körben“. A szomszéd kas nem is létezik a számukra, Ha azonban visszahelyezzük volt helyére, valamennyi azonnal „belerohan“. Ugyanez történik, ha nem a kast, hanem valamely edény, régi ládát vagy effélet tartunk a kas azelőtti helyére.

Nyilvánvaló, hogy a fészekanyag e különös magaviseletben nem játszik szerepet. *Bethe* kísérletileg kipróbálta, hogy talán hallás, látás, az emlékezés vagy mágneses erő vezérli-e a méheket, de nem kapott megerősítő eredményt Ellenben még rejtélyesebb lett a tünemény azzal, hogy meggyőződött róla, miszerint méhek, melyeket skatulyába zárva kivitt a szabad mezőre, bizonyos idő múlva megint visszatértek a skatulyához, illetve a levegőben ahhoz a ponthoz, ahol a skatulyát ki nyitáskor tartotta,

Ő ezt a hatást *eddig még ismeretlen természeti erőnek tulajdonítja*, mely érzékeinkre nem hat, míg ellenben a méheket befolyásolja. Fel kell tételeznünk, hogy érzékszerveik részben másképen működnek, mint a mieink. E tekintetben úgyis van más tapasztalatunk is. Így pld. kiderült, hogy a méheket és dongóméheket nem lehet megcsalni mesterséges virágokkal, ha ezek oly tökéletesek is, hogy mi bizonyos távolságban nem tudjuk

uagy távolságra is, bizonyítja az, hogy a városba hozott lepke-nőstény elég gyakran becsalja a környékből a himeket, ha az ablakba teszszük.

Ezen az alapon kísérletezett *Bethe* méhekkel is. De itt némileg csütörtököt mondott a fészekanyag elmélete. *A méh nem annyira a kast találja meg; mint inkább a helyet, melyen a kas állott, mikor kirepült belőle.*

Bebizonyult ez pedig a következőkkel.

Ha a kast 90 fokkal tengelye körül forgatta, a méhek már nem találták meg a bevezető nyílást, hanem tömegesen oda szállottak, hol ez azelőtt volt, nyugtalanul körbe röpdösve és keresgélve, annélkül, hogy bele tudtak volna találni. Ha pedig a kast helyéből elmozdította, akkor a levegőbe ott gyűltek össze, hol azelőtt a kas nyílása volt. Félméternyi elmozdításnál még néha megtalálták a kast és nyílását, két méternyi visszatolás azonban végleg megzavarta őket. Ott, hol azelőtt a kas állott, hatalmas méhfelhő zümmögött, úgy írja *Bethe*. „Százával tolongtak épen azon a helyen, mely azelőtt a kasnyílásnak felelt meg. Minden érkező méh egyenesen oda repül; odaérve megbökken, elkezd zümmögni és izgatottan fel és alá repül nagy körben“. A szomszéd kas nem is létezik a számukra, Ha azonban visszahelyezzük volt helyére, valamennyi azonnal „belerohan“. Ugyanez történik, ha nem a kast, hanem valamely edény, régi ládát vagy effélet tartunk a kas azelőtti helyére.

Nyilvánvaló, hogy a fészekanyag e különös magaviseletben nem játszik szerepet. *Bethe* kísérletileg kipróbálta, hogy talán hallás, látás, az emlékezés vagy mágneses erő vezérli-e a méheket, de nem kapott megerősítő eredményt Ellenben még rejtélyesebb lélt a tünemény azzal, hogy meggyőződött róla, miszerint méhek, melyeket skatulyába zárva kivitt a szabad mezőre, bizonyos idő múlva megint visszatértek a skatulyához, illetve a levegőben ahhoz a ponthoz, ahol a skatulyát ki nyitáskor tartotta,

Ő ezt a hatást *eddig még ismeretlen természeti erőnek tulajdonítja*, mely érzékeinkre nem hat, míg ellenben a méheket befolyásolja. Fel kell tételeznünk, hogy érzékszerveik részben másképen működnek, mint a mieink. E tekintetben ugyis van más tapasztalatunk is. Így pld. kiderült, hogy a méheket és dög-méheket nem lehet megcsalni mestérséges virágokkal, ha ezek oly tökéletesek is, hogy mi bizonyos távolságban nem tudjuk

őket megkülönböztetni az élő virágok közt. Ezt is úgy magyarázták, hogy a Hymenopterák más színváltozatokat látnak mint az ember, épúgy mint a kísérlettel bebizonyult, hogy a hangyák még látják az ultra ibolyaszín sugarakat, melyeket az emberi szem már nem érez meg. Ugyancsak idevág *Bethé*-nek még egy megfigyelése.

Kísérleteit oly kasok lakóival végezte, melynek közvetlen közelében nagy platánfa állott. A ki- és berepülő méhek csak nagy kerülő uton tudtak miatta a kashoz jutni, illetve megszozott utvonalukat dél felé betartani. Ki akarta próbálni, hogy talán emlékezés által találják meg a kast és hirtelenül kivágatta a vén fát. A méhek azonban akadály nélkül találtak vissza a kashoz. Az érkezők egyenesen a nyiláshoz repültek, a kiszállók azonban ép olyan kerülő uton hagyták el a *kas környékét, mintha a fa még ott állott volna*. Számukra a fa még létezett. És ez nem egyszer-kétszer volt így, hanem hónapszámra, a meddig a megfigyelés tartott. A hazatérők a fa volt helyén vigan röpdöstek, a kiszállók óvatosan kitértek előle.

Mindenesetre a méhek és hangyák érzéki élete más mint a miénk. Ez a néhány kísérlet még nem elég ugyan, hogy a sok ellenkező adattal szemben teljesen tagadhassuk észbelli tehetségeiket, arra azonban még is elégséges, hogy óvatos-ságra intsem az állatok cselekedeteinek megítélésében.

Francé Rezső.

A ló diadala.

A „Madison Square Garden“-ben a múlt év november utolsó hetében megtartott nagy automobil kiállítás ismét Cassandra hírrel kedveskedett mindazoknak, a kik még bízni merészkedtek a ló és a lótenyésztés jövőjében.

Aki a fényes, hogy ne mondjam sugárzó, legújabb szerkezetű, „automobilok“-kal csábitóan megtöltött óriási területen sétálgatott, a lónélküli kornak oly erős hajnalpirkadását észlelhette, hogy ennek világanál be kellett látnia, miszerint hovatovább mindenki, a ki egyéni reputációjára csak valamicskét is tart, kénytelen leend az új társadalomra esküjét letenni, akár a kőolaj, akár a benzín vagy villanyosság mellett. Sokan még sokkalta poétikusabban fejezték ki ezt; mindannyian azonban a legnagyobb megvetést érezték a lóhus iránt. A kik pedig még

mindig magukon hordották az egykor oly kedves és bécsült istálló „illatot“, — azokat félig bosszankodva, félig megvetőleg „vieux jeux“-nek bélyegezték. De valamely marósvat vagy benzín illatot, vagy plane egy jól alkalmazott zsirfoltot! Oh ezt még a hölgyek is végtelenül „stylis“-nek deklarálták. Egyébként tagadhatlan, hogy az amerikai automobiloknak építési és üzemi tökéletessége nagyon erős suggeráló hatást gyakorol, — ez azonban természetesen azonnal megszűnik abban a pillanatban, melyben felmerül a kérdés, hogy mibe kerül? Ezer és ezer ugyanis azoknak száma, kik viszonyainknál fogva, — dacára az ország kedvező anyagi és kereseti viszonyainak, — még álmukban sem engedik szívükbe lopódní a vágyat egy automobil birhatásáért; mégis a legszegényebdek is teljes gyönyörrel legeltették szemüket a ragyogó és a típusok oly sokféleségével pompázó automobilokon!

De hát Amerikában is van csalódás. Ott sem minden arany, a mi fénylik. Így volt az automobilokkal is. És amíg a lónélküli csoda csupán csak a nagy kiállítási épületek mellékhelyiségeiben talált helyet, ugyanakkor a már halálnak szánt ló teljes diadallal vonult be a „Madison Square Garden“ belső területére s az e célra kisajátított istállókat az egész környéken szízig megtöltve, alkalmasnak látszott arra, hogy Newyorkot, a „tour“ Newyorkot, oly diadallal hódítsa vissza ezen ünnepi héten, hogy ezzel szemben az automobilok kedvéért csinált óriási propaganda és a fényes kiállítás csak gyermekes bohóssággá, üres vásári lármává törpüljön el.

Megcsinálták tehát a lóbarátok a hatalmas lókiállítást és versenyre keltek az automobilázzal. Csináltak versenyteret is s felöltötték egy, a bécsi rotundánál vagy kérszerte nagyobb területet hatalmas réteg cserzővel. A körülépített, kényelmes és szinte kellemesen enyhe istállókból erős szag áramlott ki; alomból és eleségből valóságos hegyeket raktak le és a lovászok egész hadserege gondoskodott azon, hogy a királyi állatoknak egy teljesen megfelelő, stylszerű „milieu“-t teremthessen. Midőn végre a lehetőségig mindennel elkészültek, beszállították a kis Shetland ponytól kezdve a hatalmas vadász paripáig, gondosan betakarva és tisztán, szárazon vezetve, a nemes négylábuak százait. Miután a toilettek rendbe hoztatak, jött az előkelő urak egész serege, kik előzőleg nem kevesebb gondot fordítottak a saját toilette-jökre, s meggyőződve arról, hogy minden perfect és teljesen rendben van, megnyitottnak jelentették ki a newyorki „Seventeenth Annual Horse Show“-ot, a tizenhetedik évi nagy lókiállítást. Aki valaha a baden-badeni nemzetközi „nagy heten“ legalább csak egyszer is részt vett, az némi halvány képet talán még alkothat magának a lovak newyorki nagy ünneperőit. Más azonban aligha!

A saison egyetlen társadalmi eseménye sem gyakorol oly mélységes hatást, mint a „Horse Show“. Már koraiságánál fogva

is első helyen áll. Ez nyitja meg az idényt és kényszeríti a Newyork, Saratoga és Adirondaks-ban késlekedő és még pihenni vágyó utócsapatot, hogy a nyári élvezetek és pihenés után ismét megkezdjék a nehéz társadalmi téli munkát. A szabadság véget ért s a társadalmi ellenőrzési szemlék érvényesítik ismét jogukat, könyörtelenül bánva el azzal, aki mindjárt első hívásra nem engedelmeskedik. Nemcsak Newyorkból, de úgy a belső, mint a legtávolabbi részeiből az Egyesült Államoknak bevonulnak a „Négyezerek“, utódaik ama legendaszerű Négyszáznak. És bármennyire idegenek látogatta város is New York, mégis a szállodák és színházak zsúfoltságán és az üzletek élénk látogatottságán erősen megérik a nagy hét hatása.

Már maga a „Horse Show“ előjátéka, a százakra menő páholyok elárverezése, melyeket a „Madison Square Garden“ magában foglal, — is végtelenül érdekes. A gazdag amerikainak is öröme telik abban, ha az elég tisztességes magasságú hivatalos adókat vagyona elhallgatásával megkisebbitheti; itt mégis ugyszólván önként ellenőriztetik magukat.

Itt egy óra alatt megállapítható a vezető milliommások vagyionmérése. Csakhogy a látszat itt is gyakran csal; mert sokan, kik csak talán egyetlen rongyos millióskának urai, abban találják becsvágyuk kielégítését, ha a legállandóbb páholy tulajdonosok elől elvásárolhatják azokat. Természetesen ez költséges mulatság, mert ezer dollárt, sőt sokszor jóval többet is fizetnek az egyszerű deszka alkotmányokért, melyeket a „Madison Square Garden“-ben páholyoknak neveznek. De már maga a gondolat, hogy minő bosszúságot okozhat másnak azzal, ha becses személyét az első páholyorsból kiszorítva látja, — elég nagy kammatát adja az ezen nemes célra befektetett bármily tekintélyes összegnek is. Persze, a „Horse Show“ páholy boldog tulajdonosának van egy nagy kötelessége is, még pedig az, hogy ezen dicsőséget a legfényesebb pompával viselje. Ez természetesen első sorban a hölgyekre vonatkozik. A villogó ékkövek szin-pompája iránt, mely a lényes szövetek, drága csipkék, válogatott ritka és drága prémek és felséges virágok közül sugárzik ki, még a legbambább tömegnek is van eléggé fejlett érzéke. Ép ezért lázasan dolgoznak a szabók, és az árnak ama teljes megvetésével, mely Amerika hölgyeit a continens divat központjaiban oly népszerűvé és közkedvelté tette, minden erő megfeszítésével iparkodnak elérni azt a recordot, — a hölgyek recordját — mely a saison divatját vezeti be.

Már jó darabbal a „Madison Square Garden“ előtt elakad a kocsis tábor. Nem ok nélkül prüsszöl tágult orriyukkal a künn a földet kapáló nemes állat. Hova lőn a vakmerő ellenség? Egyetlen autómobil nem bír felfedezni a szem sehol! A kiállhatatlan „töff-töff“-ök helyett ismét a szigorúan rithmicus és ünnepies nyerítés egészíti ki az utca zaját. Az ezüst lánczok előkelő csengéssel verődnek a fényes veretű bőrhámhoz s karcsú

gummi kereken zajtalanul himbálódzik a Brougham, Tandem, Tallyho és a Buggy, és mindegyikből pompátó! tündökölve, — a szépek szépei szállnak ki a lovak ünnepelesére. A látvány, melyet este 9 órakor a belső terület nyújt, megérdemli, hogy az ember, mint akarat nélküli része az ezrekből álló egésznek, — egy két óráig ide-oda hányattassa magát. Meglepetve lépünk be az óriási térre! A magas kakasülőtől le a fényes páholyig minden fekete-sárga színnel van diszítve. Fekete-sárga az istálló-személyzet, a műsor eladók és jegyárulók jelvénye; a lakajok fekete kabátján sárga a hajtóka meg a gomb — és sárga Chrysanthenum disziti a fekete perfect uri kabátok gomblyukait.

A „National Horse Show Association of Amerika“, — aki itt házi ur gyanánt szerepel — lelkiismeretét terheli ez a fekete sárgaság, bár különben minden porczikájában hamisítatlan yankee! Ez azonban, — bármennyire visszatetsző is a magyar szemnek. — mindenesetre kitűnő háttérrel nyújt. Sötét színűkkel jótékonyan enyhítik a szerencsésen célhoz jutott tarka tolett-ek összehatását.

A szinkör emelkedő páholyaiban minden meg van, a mit a pénz, hatalom és tekintély csak nyújthat. Az előkelő amerikaiak emez élő encyclopediája minden irányban igen lebilincselő kép.

Legérdekesebbek azonban a társadalmat összekötő fonalak, melyek a szövöszék hajójaként futnak egyik páholytól a másikhoz. Míg az éltesebb Ladyk királyi méltósággal őrzik féltett fensőbbiségüket, addig az ifjuság feszítelenül flirtel. És ez a manőver közel és távol a legnagyobb precisitással vitetik keresztül. Minden egyes csábító pillantás talál és nem lehet csodálkozni, ha az urak nem bírják helyeiken kitartani, kiknek ide-oda jövésemenése még ennek az óriás freskónak is bizonyos szalonszerűséget kölcsönöz. Csupa édesség, csupa szellem a szavakban és anyagban egyaránt!

Tulajdonkép a ló diadaláról akartunk beszélni. De az amerikai hölgyek tolette-je még a legkifogástalanabb lótoletteket is elhomályosítja. Még sem szabad megfedkezni arról, hogy van ám a lovaknak is divatja és hogy ezt kizáróla a „Horse Show“ teremti meg. A pálya közepén lévő emelvényen ülnek a bírák, kik kinos pedantériával kezelik tiszttségüket. Itt van együtt a lóismeret virága, hogy ítéljen hat napon át ponnyk és kocsilovak, az ügétők és akadály lovak, telivérek és félvérek fölött, ugy egyenként, mint a Tandem, Brougham, Viktória s a Hansomcabélé fogva, négyesten és nyolcasban, ugrásban és vadászakadályoknál. Az első a kékszalag, a másodiké és harmadiké a vörös és sárga, a 120 bírálandó csoport mindenikénél. Napról-napra kiválogatják a jók közül a legjobbakat, míg végre az utolsó nap meghozza a championship-et is a nyerteseknek. Míg a kisebb helyeken levő tömeg inkább a páholyok, semmint a körönd iránt érdeklődik, addig a szédítő magasba nyuló galériák közönsége teljes szenvedélyességgel tanúsítja érdeklődését minden iránt, a

mi ott történik. Végzetes tévedés volna, ha valaki a ló diadalát, egyszerű társadalmi eseménynek tekintené. Az egész nép lelke, az egész nemzet sportérzéke a nemes négylábuak részén áll. Elementaris erővel tör ki a lelkesedés a siker minden egyes pillanatában. A szenvedély feszültsége és a lelkesedés végre akkor ér el tetőpontját, midőn a Jeunesse dorée virága sajátkezüleg vezeti elő a lovak virágát, ha a kék szalagért a Gouldok a Vanderbiltekkel, az Astorok a Morgauokkal, a Whitney-ok a Cassatokkal, vagy egy pikáns operette Diva egy mondaine Ladyvel áll szemben a küzdelemben. De maguk az általánosan ismert kocsik vezetőik tipikus alakjaival, a nehéz és a szokatlan fénytől elvakult ígás állatok is, melyeknek nemcsak képessége, de szerszámzata is bírálat tárgyát képezi, biztosok lehetnek a lelkes fogadtatásról.

Ha az ember már halálra fáradott a szaladgálásban és állásban, lemegyen a pár lépcsőn lelépve az istállókhöz. A fényes szalontolte után itt negligéében tekintheti meg a nemes négylábuakat, melyek a legnagyobb nyugalommal ropogtatják a zabot. Néha-néha a gyönyörűen foglalt kékszalagok felé fordulva, legelteti — egyik másik a legnemesebbek közül — a diadal jelvényein okos szemét. És faji kitűnősége teljes tudatában elnéző jóindulattal tekint azokra is, kik neki csak rövid pár nap előtt is még biztos bukást jósoltak. Istenem, ki tehet róla, hogy ilyenek az emberek? Azután szaladnak, a mi abban a pillanatban a legnagyobb lármát csapja! Azonban a magába szállás pillanatában bűnbánóan térnek meg a megtisztult multhoz. Jóízülésük tévedéseinek védelmére megalkották bár a „divat“ nevű védjegyet, de a valóban nemes győztes marad minden időközön át, miként maga az igazán nemes állat is!

A new-yorki Horse Show is nem a párhuzamosan klállított automobílok, de a ló diadalát és jövőjét biztosította és erősítette meg!

Ny. N. D.

Neapolitano.

— Németből. —

Ha szép nyári napon Hohenau gróf parkjában sétál az ember — s ezt minden félig-meddig tisztességesen öltözött egyének megengedik, — gyakran találkozhatni egy helyes kis kocsi-val, mely elé kis számár van fogva. A fülest egy mintegy tizenöt éves, csinos leányka hajtja, kin meglátni az előkelő származást.

És tényleg e bájos kis leány a birtokos gyermeke, Frici grófnő. Ha köszön az ember, bájosan viszonzza. Kis csacsíját ostor nélkül hajtja, úgy látszik megbizik Neapolitanojában,

Neapolitano? Miért? Egyszerűen azért, mert Nápolyból származik.

De hiszen nem szokás oly meszsziról a szamarakat hoz-zánk hozni.

De a »nápolyi« nem közönséges vásár útján jutott Frici grófnő birtokába.

Hohenau gróf mult évben beutazta leányával egész Olasz-országot, Velencét, Rómát és Nápolyba is eljutott, hol a tenger partján egy szállóban lakott.

Bejárták az őszeses kiránduló helyeket, élvezték az örökké-kék ég alatt elterülő pompás vidéket.

Fájdalom, van ennek a remek országnak egy nagy árny-oldala, mely már nem egy utasnál keltett élénk viszszatetszést. S ez a lakóknak durvasága, kegyetlensége, különösen az állatokkal szemben. Ezeket a kinzásokat leírni nem lehet.

A gróf, de még inkább Frici grófnő felháborodtak ezen gyakran. Ő, ki ugy szerette a madarakat, ki boldog volt tavasz-szal, mikor első hirnökei a madarkák megjelentek, ki ősszel könnyes szemekkel vett tőlük bucsut; ki otthon megparancsolta a béreseknak, cselédeknek, hogy a házi állatokkal szeretetteljesen bánjanak s ki tényleg nem volt képes egy legyet megölni, kény-telen volt a szép Olaszországban hallani, hogy százezrivel fogják össze a fecskéket hálókka! és verik őket agyon látni kellett, hogy a lovakat, öszvéreket, szamarakat hallatlan módon kinozzák.

»Hát nem léteznek itt állatvédő egyesületek, mint nálunk?« kérde a grófnő.

»Dehogynem, felelte apja, majd' minden városban vannak, de mit tegyenek e megrögzött kegyetlenségek ellen, megszokták már és last not least nem tud a szegénység, a nyomor ellen küz-den, hiszen a kis madarak szolgáltatják a szegény népnek a polenta mellé a húst. Itt Nápolyban egy jótékony angyal, Varese hercegnő működik. Különösen a kocsisokat figyeli meg, kik igazán a legfurfangosabb módon kinozzák lovaikat. E vad ficzkók már sokszor fenyegették őt megöléssel, de ez nem riasztja vissza.«

»Istenem, mily nemes ez a hölgy.«

»De ő sem tehet semmit ellene, ezek a gazfickók nem tud-nak erről a szokásukról lemondani, nem is veszik már észre, hogy nem helyes a mit cselékesznek. Az állatvédők remélik, hogy

ha az alsóbb néposztály is műveltebb lesz, úgy maguktól belátják cselekedetük magvetendőségét.“

„Istenem, mennyi madár fog addig elpusztulni hány teherhordó állatot kioznak addig halálra.“

Egy alkalommal a kis grófnő sétára indult s a szálló kapujánál észre vett egy kis szamarat, mely a reá rakott teher alatt majd összeroskadt. Elkezdte simogatni, persze rögtön ott termett a szamar gazdája, egy olasz subanc, ki alamizsnát kért. A kis leány szemrehányást tett neki, hogy úgy tulterheli az állatot és csak most vette észre, hogy oldala fel van dörzsölve sőt egy elmérgesedett seb is van rajta. A fiúnál egy szöges bot volt és röhögve mondta, hogy evvel a szeges bottal szurkálja a sebet, hogy jobban szaladjon a szamar.

A kis leány ajakáig elfehéredett, dühösen támadt rá a fiura: „Te kegyetlen“ és mielőtt a fiu észre vehette volna, kikapta a kinzó szerszámot kezéből és felszaladt apjához. Felháborodva mesélte el apjának a mi történt megmutatta a botot, melyen láthatók voltak a vér nyomok. A gróf gondolkodóba esett. „A mennyire érthető felháborodásod, mégis helytelen másnak holmiját elvenni, ehhez nem volt jogod.“

„Mennyire visszakellett magamat tartani hogy még ne mutassam neki, milyen érzés az ha testébe dőfik a hegyes szöget.“

„Talán megérdemelte volna, de mi nem lehetünk bírái s elég nehéz dolog lesz a fickot megnyugtatni. Hallom már kiabálását.“

(Vége következik.)

Állatvédelem és Állatvilág.

Borzasztó állatkinzás Mint egy helyi lap tudósításából olvastuk, mult hónapban felelőségre vonták Makai János fuvaros kocsist, a bíróság előtt mert idegen jószágot rosszakaratuan pusztított el. Munkaadójának lovát késszurásokkal sebesítette meg hasán, fejét pedig úgy megütötte lapátjával, hogy koponyája széizuzódott, persze az állat elpusztult. Épen porondot fuvarozott, két lóval s a negyedik fordulónál az állatok úgy kivoltak merülve hogy nem voltak képesek a megpuhult talajból a kocsit kihuzni. Először ostorral ütötte őket a brutális, megvadult kocsis, később lapáttal ment nekik és a késsel szurkálta.

... ki látta hogy az torm oilalskegyetlenül

üti, felelősségre vonta. Az felette hogy a ló csökönyös. A rendőr elrendelte, hogy előfogatot szerezzon magának, feljegyezte nevét és lakását, hogy megtehesse eilene állatkinzás miatt a feljelentést. Erre tovább lovagolt. Körülbelül 400 lépés után vissza fordult s látta, hogy a kocsis már a lapáttal üti a szegény állatot. Vissza vágatott a rendőr s közelben láthatta már, hogy a lónak belei kilógnak hasából és hogy erősen vérzik. Erre már elfogta a kocsist.

A fuvaros gazda előadta hogy állandóan két kocsist küld munkába, csak azért, hogy egymáson segítve, a lovak megkíméltesse nek.

A törvényszék hat havi súlyos börtönre ítélte el. Indokul felhozták, hogy a vádlottnak tudnia kellett, hogy ily bánásmóddal árt a lónak és csökkenti értékét. A vádlott azt hozta fel védeimül hogy nagyon fel volt ingerülve mikor a büntetést elkövette.

Súlyosbíto körülménynek tudták be kegyetlenségét az állatok iránt.

Fölöslegesekek-e hát az állatvédő egyesületek?

A vakondok mint divatcikkek. Szomorúságot, bosszúságot sőt mondhatni elszomorodást okoz a gondolat hogy mi mindent követnek el a divat leple alatt, mi minden történik az ész és jobb érzés rovására. Valóságos segélykiáltásokat intéznek az állatvédő egyesületek az emberekhez, bebizonyítják mily kegyetlen és esztelen divatjuk, minden hiába való, mint egy pusztító ragály, kirihatlanul keres folyton új áldozatokat.

A legujabb időben, mint egy divatáru üzlet értesít, egy új állatot vontak be az áldozatok közzé, egy olyan állatot mely hasznossága miatt a legnagyobb kíméletet érdemelné. **Ez a vakondok.** Tömegesen fogdossák lelketlen kereskedők megbízásából össze és kegyetlenséggel ölik meg őket, hogy szőrük lehetőleg érintetlen és ép maradjon. Méltó párja a teknősbéka és foka vadászatnak! Ha meggondolja az ember, hogy a gazdának mily segítő társa az álcák, főkép a cserebogarak pusztításában, nem is bírja megérteni a divat ez újabb kinövését. Kiszámíthatlan kárt okoz ez a föld és erdő művelésnek és miért? csak, hogy a piperézkedésnek áldozhassanak. A divat az fontos, avval nem lehet dacolni! De dacára annak igyekezőnk intő és óvó szavukkal gátot vetni ez ártalmas szenvedélynek. Fölterjesztést kellene az állatvédő egyleteknek és gazdasági testületeknek a földművelésügyi miniszterhez intézni, hogy rendszabályokat léptessen életbe a vakondok védelmére. Tiltsa el a vakondok tömeges pusztítását. Hogy ez sikerrel fog-e járn? Reméljük, a józan ész diadalát.

Az állatok és képek. A természettudósokat minden időben foglalkoztatta az a kérdés, hogy vajjon megismeri-e az állat a képet? A megfigyelések bebizonyították, hogy igenis megismeri. Egyszer egy kis majomnak sáskákat és darázsokat ábrázoló színes táblákat mutattak. A majom igen éféken kapkodott a kép után, mert azt hitte, hogy meglehet őket enni. Egy kolos-

tor előtt egyszer egy czinkből készített kutyát állítottak. Egy nagy tigriskigyó körülfonta testével, mintha csak élő állat lett volna. A madarak minden bizonynyal megismerik tükörképüket. Egy seregély, mely a szobában szabadjára volt hagyva, nagyon szeretett a tükör asztalára ülni s ott énekelt tükörképének. A macskák és zergék szintén megismerik tükörképüket. A kutyák nagyon furcsán viselik magukat, ha tükröt állítunk eléjük. Egyesek mérgesen morognak képmások felé, mások ellenben fel sem veszik, mintha nem is látnák. A kutyák különben a festett képekre is haragusznak. Egy állatfestő egy muzeumban egy életnagyságu, kutyaképet állított ki. Egy kis patkányfogó kutya, mely véletlenül épen abba a terembe került, melyben ez a kutya-kép ki volt állítva, megugatta a képet és ugatva szaladt ki a teremből.

E. U.

1903-ra tagsági díjakat befizették.

Kolozsvárról.

Dr. Apáthy Istvánné.....	2 kor.	Dr. Davida Leoné.....	2 kor.
Özv. Arkosy Lajosné.....	2 >	Dr. Eisler Mátyásné.....	2 >
Gr. Bethlen Karolin.....	2 >	Dr. Farkas Gyula.....	2 >
Biela Mariska.....	2 >	Fekete Nagy Béla.....	2 >
Dr. Biró Béla.....	2 >	Kozma Ferenczné.....	2 >
Özv. Blecha Jánosné.....	2 >	Merza Lajosné.....	2 >
Br. Bornemisza Károly.....	2 >	Dr. Szabó Dénes.....	2 >
Dr. Bruckner Antal.....	2 >	Székely Dénes.....	2 >
Dr. Csengery János.....	2 >	Gr. Vass Attila.....	2 >
		Br. Zeyk József.....	2 >

Vidékről.

Hj. Dr. Genersich Antalné, Czirják Mariska Budapest.....	2 kor.
Dr. ... Vilmosné Budapest.....	2 >

K é r e l e m.

Folytatva az 1903. évre szóló tagsági díjnyugták szétküldését, tisztelettel felkérjük ugy vidéki, mint helybeli pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona évi tagsági díjukat, a melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, alulírt pénztárhoz mielőbb beküldeni, illetve nyugtájukat kihordónktól, ha azzal jelentkezik, kiváltani sziveskedjenek, hogy továbbbi működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Kolozsvár, 1903. évi december 1-én.

Özv. Báró Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztárnok.

